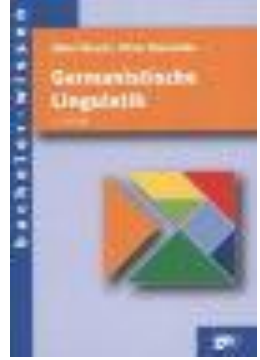

Ar. Gör. Barış Konukman

İstanbul Üniversitesi

Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Albert Busch/Oliver Stenschke:
***Germanistische Linguistik*, Tübingen:**
Gunter Narr Verlag, 2008

Üniversitelerin dil ve edebiyat bölümlerinin ders programlarına baktığımızda hemen hepsinde birinci sınıfta dilbilime giriş niteliğinde bir dersin varlığı gözümüze çarpar. Söz konusu ders aynı zamanda dört yıllık lisans eğitimi boyunca belirli bir yoğunlukta devam edecek olan dilbilim derslerinin ilk aşamasıdır. Çoğu öğrenci dilbilim dediğimiz disiplinle bu ders aracılığıyla tanışır. Bu nedenle birinci sınıfta okutulan dersin önemi ve sorumluluğu büyüktür: Öğrenciye dilbilimin temel kavramlarını ve böylelikle ileriki sınıflarda verilen dilbilim derslerini takip edebilmesi için gerekli temel bilgileri sağlamak. Bu sorumluluğu yerine getirmede öğreticinin en büyük yardımcısı derste kullanacağı kitaptır. Yazımızda, söz konusu derste kullanılması için yazılmış görece yeni tarihli bir kitabı tanıtmayı amaçlıyoruz.

Kitap, öncelikle içerik planıyla dikkat çekiyor, çünkü yalnızca dört ana konu bloğuna bölünmekle kalmamış, söz konusu konu blokları toplam 14 farklı üniteye ayrılmış ve her ünite toplam bir ya da iki ders oturumunda konu olarak işlenecek şekilde düzenlenmiş. Bu durum, yazarlarının da önsözde belirttiği gibi, kitabı Alman Dili ve Edebiyatı lisans programlarında dilbilime giriş ders kitabı olarak kullanmayı kolaylaştırıyor.

İçindekiler bölümündeki dört ana başlıkta (Dil ve Gösterge, Ses ve Sözcük, Cümle, Dilin Kullanımı) gözümüze çarpan diğer bir özellik ise seçilen sözcüklerdeki dilbilim kavram ve terim payının düşük tutulmuş olmasıdır. Başka çoğu dilbilim kitabında konu bloklarına başlık olarak sözdizim, anlambilim, biçimbilim gibi dilbilimin temel alt disiplinlerini betimleyen

terimler seçilirken elimizdeki kitapta bunun yapılmadığını görüyoruz. Terim kullanımı kendini ilk olarak ünitelerde gösteriyor. Diğer bir deyişle öğrencinin kitapla tanışmasının ana başlıklar aracılığıyla gerçekleşeceğini düşünürsek, söz konusu tanışmanın görece daha az yabancılik deneyimi uyandıracak şekilde tasarlandığını söyleyebiliriz. Öğrenci göstergebilim, sesbilim, biçimbilim, sözdizim gibi dilbilimin temel alanlarını betimleyen kavramlarla ancak üniteleri oluşturan alt başlıklar aracılığıyla diğer bir deyişle ikinci aşamada tanışıyor.

Daha önce belirttiğimiz gibi kitap 14 üniteden oluşuyor. Ünitelerin arasında gerek sayfa sayısı gerekse içerik yoğunluğu açısından dengenin varlığından rahatlıkla bahsedebiliriz. Her ünitenin sonunda bulunan alıştırma kitabın didaktik yönünü güçlendiriyor. Bunun yanı sıra konu hakkında derinleşmek isteyebilecek öğrencilerin/okurların varlığı da göz önünde bulundurulmuş ve her ünitenin sonunda o ünite anlatılan konuya dair bir kaynakça verilmiş. Kitabın sonunda toplu bir kaynakça verilmesi yerine böyle bir yol izlenmesi, yani önerilen kaynakların işlenen konulara göre bölümlenmiş olması bizce kitap için olumlu bir nokta oluşturuyor. Bu açıdan kitapta kaynakça verme yöntemi bizde oldukça okur/öğrenci dostu nitelikte bir izlenim bıraktı. Bunun yanı sıra günümüz dünyasının iletişimsel gerçekleri de göz önünde bulundurularak kaynakçalarda neredeyse üçte bir oranında elektronik kaynaklara gönderimde bulunulduğunu gözlemledik. Günümüzde elektronik medyaların yaşamın diğer çoğu alanı gibi bilim dünyasında da ağırlığını hissettirdiğini ve öğrencilerin ders çalışma/ödev yapma alışkanlıklarını biçimlendirdiğini düşünürsek bu da kitabın kullanışlılığı ve yol göstericiliği açısından olumlu bir nokta oluşturmaktadır.

Mizanpaj kitabın diğer bir ilgi çekici noktasını oluşturmaktadır. Sayfa düzenine baktığımızda karşımıza yalnızca başlık, tablo ve paragraflarla bölümlenmiş upuzun bir metinden çok, başlık ve tabloların farklı renk kullanımıyla ana metin(ler)den ayrıldığı, bu yolla görsel açıdan okurun dikkatini uyandıran bir kitap çıkıyor. Ayrıca her ünite, işlenen konuya ait temel nitelikte kavramların tanımları ana metinden ayrı olarak ve yine renkli kutucuklar içinde sunulmuş. Diğer bir deyişle temel ve deyim yerindeyse hayati nitelikte kavramlar metin kısmının içine gömülü, keşfedilmeyi bekleyen bir hazine olmaktan kurtarılmış. Diğer bir deyişle okuyanın işi deyim yerindeyse kolaylaştırılmış, ki söz konusu okur kitlesinin lisans öğrenimine yeni başlamış dil ve edebiyat bölümü öğrencileri olduğu düşünülürse bu olumlu bir nokta. Bu sayede kitap aynı zamanda, kapsamı görece dar olmakla beraber gerekli temel kavramları tanımlayan bir çeşit sözlük görevi de görüyor. Son olarak ise resim kullanımına değinmek istiyoruz. Konu anlatımlarında adı geçen ve alanda artık tartışılmaz

isimler olarak kabul edilen bilimcilerin çoğunun fotoğraflarına da yer verilmiş. Belki fazla önemli gözükmeyen bu nokta, hedeflenen okur kitlesini düşündüğümüzde kanımızca hoş bir ayrıntı olarak değerlendirilebilir.

Daha önce belirttiğimiz gibi elimizdeki kitap dilbilime giriş derslerinde kullanılmak üzere düzenlenmiş. Bu yüzden içerik açısından kendinden önceki örneklerden farklı bir noktada durmasını beklemek haksızlık olur. Üstelik dilbilime giriş gibi içerik açısından sınırların gayet belli olduğu, deyim yerindeyse taşların çoktan yerine oturmuş olduğu bir alanda 2007 tarihli (yeni) bir kitaba (daha) ne ölçüde gereksinim duyulabileceği sorgulanabilir. Fakat yukarıda da belirttiğimiz gibi kitabı geçmişteki örneklerinden farklı kılan, içerik planı ve görselliğidir. Bu yönleriyle alana konuyu anlatma ve görselleştirme açısından yenilik getirmektedir ve belki de bu, (çoğu) öğrenci(ler)nin gözünden dilbilime yönelik “kuru”, “soyut”, “anlaşılmaz” gibi nitelemeler içeren bakış açısını kırma yönünde bir adım olarak görülebilir.